

**МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ИХ СУРГУУЛЬ**

СЭМЧИНГИЙН МӨНХБАЯР

БАТГА ӨВЧИНД ӨГӨХ СЭТГЭЛ ТҮГШИЛТИЙН ХАРИУ УРВАЛ

Эрдэм шинжилгээний ажлын удирдагч:

Анагаах ухааны доктор, дэд профессор Б.Хандсүрэн

Эрдэм шинжилгээний ажлын зөвлөх:

Сэтгэл судлалын ухааны доктор, профессор Б.Туяа

Эрдэм шинжилгээний ажлын шүүмжлэгч:

Анагаах ухааны доктор З.Хишигсүрэн

Улаанбаатар хот

2010 он

МОНГОЛ УЛСЫН БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ЯАМ
ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ШИНЖЛЭХ УХААНЫ ИХ СУРГУУЛЬ

Гар бичмэлийн эрхтэй ©

СЭМЧИНГИЙН МӨНХБАЯР

БАТГА ӨВЧИНД ӨГӨХ СЭТГЭЛ ТҮГШИЛТИЙН ХАРИУ УРВАЛ

Е 725100 Арьс- өнгө судлал

Анагаах ухааны магистрын зэрэг горилсон нэг сэдэвт бүтээл

Улаанбаатар хот
2010 он

ГАРЧИГ

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ	4
ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ	5
ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ	6
БҮЛЭГ 1. УДИРТГАЛ	
1.1 Судалгааны ажлын үндэслэл	7
1.2 Судалгааны ажлын зорилго, зорилт	8
1.3 Судалгааны ажлын шинэлэг тал	8
1.4 Судалгааны ажлын практик ач холбогдол	8
1.5 Судалгааны ажлыг хэлэлцүүлсэн байдал	8
1.6 Судалгааны ажлыг хэвлүүлсэн байдал	9
БҮЛЭГ 2. ХЭВЛЭЛИЙН ТОЙМ	
2.1 Өсвөр үе, залуучуудын арьсны бүтэц, үйл ажиллагааны онцлог	10
2.2 Батга өвчин	11
2.3 Өвчтний сэтгэл зүй ба өвчиндөө үзүүлэх сэтгэл зүйн хариу урвал	17
2.4 Арьсны өвчтэй хүний сэтгэл зүй	24
БҮЛЭГ 3. СУДАЛГААНЫ МАТЕРИАЛ АРГА ЗҮЙ	
3.1 Судалгааны загвар, хүрээ ба түүвэр	26
3.2 Судалгааны аргачлал, материал цуглуулсан аргууд	28
3.3 Үр дүнгийн боловсруулалт	29
БҮЛЭГ 4. СУДАЛГААНЫ АЖЛЫН ҮР ДҮН	
4.1 Сэтгэл түгшилтийн хариу урвалыг тодорхойлсон үр дүн	30
4.2 Батга өвчний эмнэл зүй, сэтгэл түгшилтийн харилцан хамаарал	33
4.3 Батга өвчтэй хүүхэд, залуучуудад нөлөөлөх нийгэм сэтгэл зүйн зарим хүчин зүйлсийг тодорхойсон байдал	34
БҮЛЭГ 5. ХЭЛЦЭМЖ	39
БҮЛЭГ 6. СУДАЛГААНЫ АЖЛЫН ДҮГНЭЛТ БА ЗӨВЛӨМЖ	42
НОМ ЗҮЙ	43
ХАВСРАЛТ	48
ТАЛАРХАЛ	55

НЭГДҮГЭЭР БҮЛЭГ. УДИРТГАЛ

1.1 Судалгааны ажлын үндэслэл

Батга нь арьсны дайвар эрхтэн болох тосны булчирхайн үйл ажиллагааны алдагдлын улмаас үүсдэг архаг явцтай өвчин бөгөөд бие махбодид явагдаж буй дааврын нөлөөгөөр өсвөр насны хүүхдүүдийн 85-90 орчим хувь нь энэ өвчнөөр өвчилдөг.¹⁻⁴

Манай улсын нийт хүн амын 23.7 хувь нь 14-24 насны хүүхэд залуучууд байгаа бөгөөд Арьсны Өвчин Судлалын Үндэсний Төвийн жилийн амбулаторийн нийт үзлэгийн 10-15 хувь нь батга өвчтэй хүүхэд залуучууд байна.⁵

Sulzberger, Zaidens нар батга өвчин шиг сэтгэл зүйд сөргөөр нөлөөлж, олон нийттэй харьцахаас айх айдас төрүүлдэг өөр өвчин эмгэг байхгүй гэж 1918 онд анх удаа тэмдэглэснээс хойш олон жилийн турш энэ асуудал судлаачдын анхаарлыг татсаар байна.⁶⁻⁸

Хүүхэд бие махбод, сэтгэл зүй, нийгмийн хувьд бие хүн болж төлөвших өсвөр насанд тохиолдож буй бэрхшээл нь тэдэнд сэтгэл санаа, сэтгэл зүйн сөрөг нөлөөлөл тухайлбал батга өвчтэй хүүхдэд хоёрдогчоор сэтгэл гутрал, нийгэм, хамт олны дунд орохоос айх, сэтгэл түгшилтийг үүсгэдэг байна.^{7,9-10}

Батга өвчтэй хүүхдийг арьсны бусад эмгэг болон өөр эрхтэн тогтолцооны өвчин эмгэгтэй хүмүүстэй (жишээ нь: хавдар) харьцуулахад сэтгэл гутрал, сэтгэл түгшилт илүү өндөр байдаг.^{7,9-10} Түүнчлэн амиа хорлох тухай бодох бодол атопийн дерматит, үс уналт, хайрст үлд зэрэг арьсны өвчтэй хүмүүстэй харьцуулахад батга өвчний үед илүү тохиолддог ажээ.¹⁰

Арьсны өвчин тэр дундаа батга өвчин нь өвчтөнийг сэтгэцийн хямрал, цаашлаад амиа хорлоход хүргэдэг байна.^{7,9-11}

J.A.Cotterill болон W.J Gunliffe нарын 1997 онд хийсэн ретроспектив судалгаагаар арьсны эмгэгтэй улмаас амиа хорлосон 16 тохиолдлын 7 нь буюу 44% нь 16-24 насны батга өвчтэй хүүхэд залуус байсан байна.⁹

Манай орны тухайд арьсны өвчтэй хүмүүсийн сэтгэл зүйн асуудал, арьсны өвчин амьдралын чанарт хэрхэн нөлөө үзүүлдэг талаар судалгаа хийгдээгүй байгаа нь батга өвчтэй өсвөр насны хүүхэд, залуучуудад илэрч буй сэтгэл түгшилтийн хариу урвалыг илрүүлэх, түүнд тохирсон арга хэмжээг хэрэгжүүлэх ажлын үндэслэл болж байна.

1.2 Судалгааны ажлын зорилго, зорилт

Судалгааны ажлын зорилго:

Батга өвчтэй хүүхэд, залуучуудын сэтгэл зүйн онцлог, тэдэнд тулгарч буй асуудлыг тодорхойлох

Судалгааны ажлын зорилт:

1. Батга өвчтэй хүүхэд, залуучуудад илэрч буй сэтгэл түгшилтийг тодорхойлох
2. Батга өвчний эмнэл зүй, сэтгэл түгшилтийн харилцан хамаарлыг судлах
3. Батга өвчтэй хүүхэд, залуучуудын нийгэм сэтгэл зүйн зарим хүчин зүйлсийг судлах

1.3 Сэдвийн чухал болох нь

Арьсны эмгэг өвчтөний сэтгэл зүй, нийгмийн харилцаанд хэрхэн нөлөөлж байгааг батга өвчнөөр жишээ болгон өөрийн оронд судлах оролдлого хийсэн нь судалгааны ажлын шинэлэг тал бөгөөд цаашид арьс судлалын салбарт өвчтөний сэтгэл зүй, сэтгэл засал эмчилгээг практикт нэвтрүүлэх ажлын эхлэл болж байгаа юм.

1.4 Судалгааны ажлын практик ач холбогдол

Батга өвчтэй өсвөр насны хүүхэд, залуучуудад илэрч буй сэтгэл түгшилтийн хариу урвалыг илрүүлж, сэтгэл түгшилтийг бууруулах оновчтой тусламж үйлчилгээ үзүүлэхэд энэхүү судалгааны ажлын практик ач холбогдол оршино.

1.5 Судалгааны ажлыг хэлэлцүүлсэн байдал

1. Судалгааны ажлын сэдэв, аргачлал
ЭМШУИС, АУС, Арьс судлалын тэнхимийн 2008 оны 06 сарын 06-ны өдрийн хурал (протокол №16)
2. Батга өвчтэй хүүхэд, залуучуудын сэтгэл зүйн онцлог
ЭМШУИС, АУС, Арьс судлалын тэнхимийн 2009 оны 11 сарын 11-ны өдрийн хурал (протокол № 9)
3. “Батга- Өвчтөний сэтгэл зүйд нөлөөлөх нь”
ЭМШУИС-ийн Анагаах Ухааны Сургууль, Нүүр ам судлалын сургуулийн “Эрдмийн Чуулган-51”, 2009

4. “Батга- Өвчтөний сэтгэл зүйд нөлөөлөх нь”
ЭМШУИС-ийн “Эрдмийн Чуулган-51” нэгдсэн хуралдаан, 2009
5. Батга өвчтэй хүүхэд, залуучуудын сэтгэл зүйн онцлог
ЭМШУИС, АУС-ийн Эрдэмтэдийн Зөвлөлийн өргөтгөсөн хурал, магистрын
ажлын урьдчилсан хэлэлцүүлэг (№06/09-10)

1.6 Судалгааны ажлыг хэвлэн нийтлүүлсэн байдал

1. С.Мөнхбаяр, Б.Хандсүрэн, Б.Туяа “Батга-Өвчтний сэтгэл зүйд нөлөөлөх нь”
ЭМШУИС- “Эрдмийн Чуулган-51”, Эрүүл Мэндийн Шинжлэх Ухаан Сэтгүүл,
2009 №11, х 20-22
2. С.Мөнхбаяр, Б.Хандсүрэн, Б.Туяа “Батга өвчтэй хүүхэд залуучуудын төрх
араншинг судалсан үр дүн”, Арьс судлал сэтгүүл 2009 №4 х 16-20

НОМ ЗҮЙ

1. Shannon H, et al. Acne vulgar more than skin deep. Dermatology online journal. 2000; 9(3): 8-10
2. Julian CG. Br Journal of Dermatology. 1999; 141: 218-220
3. Morgan V.A. Skin disease in general practice. Australas Dermato. 1999; (33): 113-115
4. Champion RH, Burton J.L, Ebling F.J.C. Textbook of Dermatology. Blackwell Scientific publicantions; 1992. p 1717-1741
5. YCG-н хүн амны тайлан, АӨСТөвийн өвчлөлийн тайлан (2008)
6. Barankin B, Dekoven J. Psychosocial effect of common skin diseases. Can Fam Psysician. 2002 ; 48: 712-716
7. Aktan S, Ozmen E, Sanli B. Anxiety, depression and nature of acne vulgaris in adolescents. Int J Dermatol. 2000; 39(5): 354-357.
8. Адаскевич В.П. Акне вульгарные розовые.Москва:Медцинская книга, Н.Новгород; 2003.5-30
9. Cotterill JA, Cunliffe WJ. Suicide in dermatological patients. Br J Dermatol. 1997; 137: 246-250.
10. Gupta MA, Gupta AK. Depression and suicidal ideation in dermatology patients with acne, alopecia areata, atopic dermatitis and psoriasis. Br J Dermatol. 1998;139: 846-850.
11. Koo JY, Smith LL. Psychologic Aspects of Acne. Ped Dermatol. 1991; 8:185-188.
12. Хандсүрэн Б. Арьсны өвчин, Улаанбаатар хот: Мөнхийн үсэг групп; 2008. х.261-268.
13. Скрипкин Ю.К, Мордовцев В.Н Кожные и Венерические Болезни, Руководство для врачей. Москва: Медицина; 1999. стр 399-400.
14. Дарвей Э, Чу Т. Акне. Москва: Медпресс-информ; 2005. стр 8-22.

15. Shimizu H. Shimizu's textbook of dermatology. Japan: Nakayama Shoten publisher; 2007. p 316-317.
16. Адаскевич В.П. Диагностические индексы в дерматологии .Москва:Медицинская книга; 2004.стр 10-15.
17. Долгор Ч. Эрүүл арьс эрүүл биеийн толь. Улаанбаатар: Урлах эрдэм хэвлэлийн газар;2008.х.27-38.
18. Адаскевич В.П, Мяделец О.Д. Функциональная морфология и обшая патология кожи.Витебсик: Витебского медцинского института;1997
19. Малчинхүү Д, Соёлгэрэл Г. Өсвөр нас гэдгийн утга учир ба нийгмийн эрүүл мэндийн асуудалд түүний хамаарал, Өсвөр үеийн эрүүл мэнд, хөгжлийн асуудлаар чиг баримжаа олгох хөтөлбөр, Улаанбаатар: 2004. х. 34-48
20. Amol Doshi B.S. Zaheer .A . A comparison of current acne grading systems and proposal of novel system, Int journal od Dermatology. 1997; 36: 416-418
21. Anxiety disorder . 2009. accessed October 28,2009 from <http://emedicine.com>
22. Seligman M.E.P et al.Abnormal psychology, 4th ed.New York :W.W Norton&Company,Inc,2001
23. Ohman A. Fear and anxiety:Evolutionary, cognitive, and clinical perspectives,In M.Levis&J.M Haviland-Jones, Hand book of emotions, New York:Guilford Press, 2000.p.573-593
24. Anxiety-disorders,National Institute of Mental Health, 2009.11.24, <http://www.nimh.nih.gov/health/topics/anxiety-disorders/index.html>
25. Smith M, Anxiety attacks and disorders:Guide to signs, symptoms and treatment options. 2009.11.24 <http://www.helpguide.org.mental/anxiety>
26. Attack symptoms, symptoms of Anxiety. 2009.11.24, <http://www.anxietycentre.com/anxiety-symptoms.html>

- 27.Бямбасүрэн С. Өвчтөний сэтгэл зүй ба өвчиндөө өгөх сэтгэл зүйн хариу урвал. Эрдэнэбаяр.Л. Сэтгэцийн эмгэг судлал.1.Улаанбаатар: Сэлэнгэ пресс; 2007. х 359-364.
- 28.Бямбасүрэн С. Стресс, дасан зохицохуйн хам шинж Эрдэнэбаяр.Л. Сэтгэцийн эмгэг судлал.1.Улаанбаатар: Сэлэнгэ пресс; 2007. х 364.
- 29.Орёл.Н, Цогзолмаа. Д .Эмгэг сэтгэл судлал,сэтгэц физиолологийн зарим үндсэн шинжилгээг эмнэл зүйн практикт хэрэглэх арга зүй. УБ; 2005. х 24-27
- 30.Jowett S, Ryan T.Skin disease and handicap:an analysis of the impact of skin conditions. Soc Ski Med. 1985; 20(4):425-429.
- 31.Woodruff PW, Higgins EM, du Vivier AW, Wessely S. Psychiatric illness in patients referred to a dermatology-psychiatry clinic. Gen Hosp Psychiatry. 1997; 19(1):29-35.
- 32.Kent G. Understanding the experiences of people with disfigurements: an integration of four models of social and psychological functioning. Psychol Health Med. 2000; 5(2):117-129.
- 33.Kent G, Keohane S. Social anxiety and disfigurement:the moderating effects of fear of negative evaluation and past experience. Br J Clin Psychol. 2001; 40(Pt 1):23-34
- 34.Niemeier V, Kupfer J, Demmelbauer-Ebner M, Stangier U, Effendy I, Gieler U. Coping with acne vulgaris. Evaluation of the chronic skin disorder questionnaire in patients with acne. Dermatology. 1998; 196(1):108-115.
- 35.Stangier U, Ehlers A, Gieler U. Measuring adjustment to chronic skin disorders: validation of a self-report measure. Psychol Assess. 2003; 15(4):532-549.
- 36.Kent G, Al'Abadie M. Psychologic effects of vitiligo: a critical incident analysis. J Am Acad Dermatol. 1996; 35(6):895-898.
- 37.Newell R, Marks I. Phobic nature of social difficulty in facially disfigured people. Br J Psychiatry. 2000; 176:177-181.

38. Mallon E, Newton JN, Klassen A, Stewart-Brown SL, Ryan TJ, Finlay AY. The quality of life in acne: a comparison with general medical conditions using generic questionnaires. *Br J Dermatology*. 1999;140(4):672-676.
39. Yazici K, Baz K, Yazici AE, Kocuturk A, Tot S, Demirseren D, et al. Disease-specific quality of life is associated with anxiety and depression in patients with acne. *J Eur Acad Dermatol Venereol*. 2004 ;18:435-439.
40. Sayar K, Ugurad I. Kural Y, Acar B. The psychometric assessment of acne vulgaris patients. *Dermatol Psychosom*. 2001; 1:62-65.
41. Khan MZ, Naeem A, Mufti KA. Prevalence of mental health problems in acne patients. *J Fyub Med Coll Abbottabad*. 2001: 13:7-8.
42. Aktan S, Ozmen E, Sanli B. Anxiety, depression and nature of acne vulgaris in adolescents. *Int J Dermatol*. 2000; 39(5):354-357.
43. Schulpis K, Georgala S, Papakonstantinou ED, Michas T. Psychological and symphato-adrenal status in patients with cystic acne. *J Eur Acad Dermatol Venereol*. 1999; 13:24-27.
44. Wu SF, Kinder BN, Trunnel TN, Fulton JE. Role of anxiety and anger in acne patients: a relationship with the severity of the disorder. *J Am Acad Dermatol*. 1988; 18(2 Pt 1):325-333.
45. Mosam A, Vawda NB, Gordhan AH, Nkwanyana N, Aboobaker J. Quality of life issues for South Africans with acne vulgaris. *Clin Exp Dermatol*. 2005; 30:6-9.
46. Hanstock TL, O'Mahony JF. Perfectionism, acne and appearance concerns. *Pers Individ D*. 2002; 32(8):1317-1325.
47. Layton AM, Seukeran D, Cunliffe WJ. Scarred for life? *Dermatology*. 1997; 195(Suppl 1):15-21.
48. Grahame V, Dick DC, Morton CM, Watkins O, Power KG..The psychological correlates of treatment efficacy in acne. *Dermatol Psychosom*. 2002;3:119-125.

49. Rubinow DR, Peck GL, Squillace KM, Gantt GG. Reduced anxiety and depression in cystic acne patients after successful treatment with oral isotretinoin. *J Am Acad Dermatol*. 1987; 17(1):25-32.
50. Strauss JS, Leyden JJ, Lucky AW, Lookingbill DP, Drake LA, Hanifin JM, et al. Safety of a new micronized formulation of isotretinoin in patients with severe recalcitrant nodular acne: a randomized trial comparing micronized isotretinoin with standard isotretinoin. *J Am Acad Dermatol*. 2001; 45(2):196-207.
51. Lasek RJ, Chren MM. Acne Vulgaris and the Quality of Life of Adult Dermatology Patients. *Arch Derm*. 1998; 134:454-458.
52. Asli Y, Elif D, Hatice E Social anxiety levels in acne vulgar patients and its relationship to clinical variables . *Turk Psikiyatri Dergisi*. 2008 ;19: (1)
53. Annie Chiu, Susan. Y.Chong The response of skin disease to stress *Arch Dermatology*. 2003; 139: 897-900
54. Sayar K, et al. The psychometric assessment of acne vulgar patients *Dermatology and Psychosomatic*. 2000; 1:62-65
55. Krowchuk DP, Stancin T, Keskinen R, Walker R, Bass J, Anglin TM. The psychosocial effects of acne on adolescents. *Pediatr Dermatol*. 1991 ; 8(4):332-8.
56. Smithard A, Glazebrook C, Willimas H. Acne prevalence8 knowledge about acne and psychological morbidity in mid adolescence., *British journal of Dermatology*. 2001; 145:274-279
57. Henry .P, Martine.C, Claire.B, etc .Living with acne, *Dermatology*. 2007; 215:308-314
58. Pearl A, Arroll B, Lello J..The impact of Acne *N Z Med Journal*. 1998; 11: 269-271

